

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Dubium V. De scandalo.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42634

peccato, adeoque videris desiderare peccatum ipsum; Si tamen crederes proximum ex ignorantia inculpabili excusari à peccato, putat *Lug:* te in his casibus non teneri corripere, quia non est in periculo peccandi, & aliunde non videris teneri cum tanto damno tuo impedire violationem illam materiale[m] Justitiæ, ad quam, ut supponitur, tu nullo modo prorsus concurris. De excusatione propter damnum, videri potest etiam *Dicast. de Cens. d. 3. n. 790 & seqq:* item *Tamb. l. 5. c. 1. §. 3.*

DUBIUM V.

De Scandalo.

ARTICULUS I.

Quid, quotuplex sit & quale peccatum.

Resp. I. Scandalum, dicitur peccatum occa-²²¹
sionatum, & est duplex: Activum & Passi-
vum. Activum est, dictum vel factum (quo no-
mine etiam ommissio intelligitur) minus rectum,
præbens alteri occasionem ruinæ spiritualis. Ex
S. Th. 2. 2. q. 43. art. 1. Sanch. Azor. Lay. l. 2. t. 3.
c. 13. Bon. to. 2. d. 2. q. 4. p. 2. Dixi, minus rectum,
hoc est, quod vel in se malum sit, ut si loquaris
turpia coram adolescente, vel mali speciem ha-
beat, ut si justa de causa coram aliis eam igno-
rantibus, comedas carnes die vetito.

Scandalum Activum aliud est per se tale, aliud per accidens. Per se dicitur, quando directè intenditur alterius ruina; id est, si ideo aliquid fiat, ut aliquis ad peccatum inducatur: v. g. si adulter alienam sollicitet ad adulterium. Per accidens dicitur, quando indirectè, & interpretativè tantùm causatur alterius peccatum; ut si quid facias, quod tibi in mentem venit, aptum natum esse inducere alterum hìc & nunc ad peccatum, & nihilominus facis, ut si coram pusillis pecces, vel die vetito carnes comedas, non dicendo, quòd habeas veniam. Item, si Clericus domi suæ alat mulierem populo suspectam, esto absit omne peccatum, & peccandi periculum. *Vid. Sa. V. Clericus. Laym. Bonac. loc. cit.*

Scandalum Passivum, est ipsa ruina, sive peccatum, in quod labitur proximus ex occasione alterius dicti vel facti. Quod dividitur in Datum seu pusillorum, quod oritur ex activo: & in Acceptum, quod non oritur ex activo, sed ex ipsius sumentis malitia, quale erat odium & invidia Phariseorum in Christum, occasione ejus dictorum vel factorum: unde hoc dicitur Pharisæicum. *Ex his patet,*

I. Ad scandalum activum non requiri, ut de facto passivum ex eo sequatur, sed satis esse, quòd data sit occasio, ex qua naturâ suâ sequi possit, ut si quem inducere velis ad peccatum, qui tamen non consentiat, sicut etiam contrà, Passivum potest dari sine activo. *Laym. ibidem.*

II. Scandalum passivum non esse speciale peccatum, neque addere circumstantiam aggravatam.

gravantem, v. g. qui viso alterius furto etiam furatur, non ideo peccat gravius. *Laym. Ibid.*

III. Non semper esse scandalum, si pecces coram aliis, sed tantum, quando attentis omnibus circumstantiis, tam personæ agentis, quam coram quibus fit actus, potest probabiliter timeri, ne per hunc actum trahantur ad peccatum, qui alias peccaturi non essent. *Sanch. Lay. ibid.*

IV. Omne scandalum activum directè intendens ruinam proximi, esse speciale peccatum contra Charitatem, ut habet communis sententia. An verò idem sit, quando intenditur indirectè, controvertunt Scholastici, & parum refert ad praxin. *Sanch. l. 1. mor. c. 6. n. 9. Azor 1. p. l. 4. c. 7. Bonac. l. c. Unde resolves hos Casus:*

I. Mortaliter peccat, qui alteri dat occasionem ruinæ mortalis, nisi indeliberatio excuset, & sic opus indifferens vel veniale, sæpe transit in mortale ratione scandali, v. g. si jocosum verbum proferat Religiosus coram foeminis, vel iis, qui inde occasionem peccati mortalis sumere possunt.

II. Venialiter peccat ratione scandali, qui alteri dat occasionem ruinæ venialis tantum. Quod verum est, etsi directè illam intendat, & quidem per actum mortalem: *Sanch. nu. 11. ex communi contra Suar.* Ratio autem est, quia ruina est parva. Et patet à simili, ut si quis per fornicationem intendat furari rem minimam, furum tantum erit veniale.

III. Scandalizans committit præter peccatum scandali, etiam peccatum ejus speciei, ad quod alterum inducit; ideoque confiteri debet specie-

»ciem peccati mortalis, per quod, & ad quod
 »induxit, cum numero inductorum, vel qui pro-
 »babiliter induci potuerunt. *Sanch. Azor, Lay.*
 »*Bon. l. c. Lugo de pœn. d. 16. f. 4. Dicaſ. de Sacr.*
 »*to. 2. t. 4. art. 114.* Excipit tamen Lugo l. c. si præ-
 »ter intentionem scandalum dederit. *Tamb. de*
 »*exped. conf. l. 2. c. 1. §. 1.* ait, quoad inductos
 »sufficere, si dicas, fui multis occasio pec-
 »candi meo exemplo. v. *infra l. 3. t. 6. c. 1.*
 »*d. 2.*

» IV. Etsi is qui scandalizavit alios, teneatur
 »illis rursus dare bonum exemplum, ut inquit
 »*Sa.*: si quis tamen nudo exemplo suo alios ad
 »furtum induxit, neque alio peculiari modo, v.
 »g. exhortatione, consilio, mandato est coope-
 »ratus, non tenetur ad restitutionem, quia talis
 »inductio est tantum contra charitatem, non ju-
 »stitiam. Idem docet esse *Lessius*, si cum Cajo v. g.
 »potites eâ intentione, ut ipse consumptis pecu-
 »niis furetur, v. *Less. l. 2. c. 9. d. 16. n. 113.*

» V. Non censetur dare scandalum, qui licet
 »publicè peccet, facit id tamen coram iis, qui vel
 »sunt ita viles, vel infames aut improbi, ut nemo
 »moveatur ad peccatum; vel qui sunt ita probi,
 »v. g. si quis fornicetur coram aliis, qui parati sunt
 »idem facere, nec ejus exemplo moventur, vel
 »si coram mansuetis quis contendat, rixetur, vel
 »alium cædat. *Sanch. n. 7.*

» VI. Non ideo factum aliquod est scandalum,
 »quia alius incipit de tali homine malè suspicari
 »aut sentire, quia hic non peccat, si ob suffi-
 »cientia indicia suspicetur: Secus tamen est, si in-
 »cipiat malè sentire de fide Catholica, Clero,
 »Ordine Religioso, vel minùs ad pietatem affici.

Unde

Unde
sunt i
tion

Q
pecca
res su
Stat.
catu
tum
Layn
Quin
min
nica
cificio
rum
dere
vel
qua
à tot
detu
virt
tum
ri,
cùn
virt
pec
pec
ergo
l. 7.
res
n. 1
nus

Unde patet facilius dari scandalum ab iis, qui sunt in magna auctoritate, vel pietatis existimatione, quam ab aliis. *Con. di. 32. num. 33.*

A D D E N D A.

Q. 61. An sit peccatum scandali suadere minus peccatum illi, qui facturus est alioquin majus: R: Plures sunt sententiae: Valent. & Sa apud Mendo in Stat. d. 1. q. 18. videntur absolute dicere esse peccatum scandali, quia minus peccatum est peccatum, ergo illud suadere est intrinsece malum. Laym: Dicast: Arr: Mendo aliique cum Gobat in Quin. t. 5. c. 13. n. 24. distinguunt, & dicunt licere, si minus peccatum includatur in majori, sicuti fornicatio includitur in adulterio, vulneratio in occisione, furtum centenorum in furto millenorum: & in ejusmodi casibus dicunt licitum suadere minus, quia non suadetur, ut fiat peccatum vel pars peccati, sed tantum suadetur, ut aliqua pars peccati omittatur, si homo non possit a toto abduci. Econtra si illud minus, quod suadetur, sit plane diversum, nec formaliter nec virtualiter inclusum in majore, dicunt esse illicitum: sic si homini volenti occidere suadeas furari, non suades, ut omittat partem sui peccati, cum furtum non includatur nec formaliter nec virtualiter in homicidio; neque etiam facis, ut peccatum homicidii fiat minus, sed ut ex toto fiat peccatum aliud plane diversum, nempe furtum, ergo reipsa es auctor hujus furti. Sanch. de Matr. l. 7. d. 11. n. 15. citans alios gravissimos Auctores, Steph: t. 3. d. 3. n. 79. Carden. in 2. crisi d. 23. n. 148. absolute dicunt licitum esse suadere minus, quamvis sit diversum; pro qua sententia alios

alios plures citant *Mend.* q. 18. *Castrop.* t. 6. d. 6. p. 6. *Gob.* n. 25., vocans practicè probabilem, *Dian.* p. 5. t. 7. R. 18. vocans etiam probabilem; & rationes sunt, imprimis quia minus peccatum censetur includi in majori, licet sit diversæ rationis, quia majus habet malitiam minoris, & aliquid ampliùs: deinde quia non suadetur malum absolutè, sed sub conditione, si esset facturus majus; præterea non suadetur ut malum est, sed ut est impeditivum majoris mali: denique suadetur commutatio majoris mali in minus, si-ve electio minus mali præ majori, quæ bona est: consentit *Con.* de act: supern: d. 3. n. 48. *Castrop:* supra his non acquiescit, sed dicit hoc modo esse distinguendum; si ille, qui paratus est facere majus malum, simul cogitet facere minus, tum licebit suadere solum minus, quia hoc tantum est retrahere voluntatem à majori malo: si autem non cogitet facere minus malum, non licebit, quia suadens verè esset causa hujus minoris mali.

223 Omnes hæ sententiæ sunt probabiles, & sententia *Laym:* videtur probabilior, ad quam accedit sententia *Castropalai*: nihilominus sententia *Sanchez* etiam est probabilis.

224 *Q. 62.* An ergo etiam sine periculo scandali sit licitum aliquem inducere ad ebrietatem, ut sic impediatur aliud majus peccatum. R. Secundum *Laym:* & alios hoc est illicitum, quia nunquam licet inducere ad actionem, quæ intrinsecè mala est: è contrà secundum *Sanch.* & alios, & expressè secundum *Less:*, cujus sententiam *Diana*, *Mend.*, *Gob.* & alii censent probabilem, est licitum: fatenturque *Laym.* & *Dicast.* licitum esse tali homini offerre vinum fortissimum, cujus vires ne-
sciat,

sciat,
omit
cusam
nes,
justè
tit, f
cet.

Q
suade
vel pe
deter
vel p
retur
& po
non
Paul
fure
mal
hono
quo
ferè
re c
perf
hæc
ad su
prà
S
qual
deter
Tam
pecc
fure
ab a
mic

sciat, quo absque peccato suo inebrietur, sicque omittat majus peccatum: imò *Less. & Baldel.* excusant eum, qui ad ebrietatem provocaret latrones, à quibus detineretur, vel alios à quibus injustè custodiretur; quod *Gob.* suprà n. 30. admittit, si ad materiale tantùm ebrietatem provocet. Vide dicenda l. 5. n. 318. & 343.

Q. 63. An sit peccatum scandali vel injustitiæ, 225
suadere alicui, ut potius furetur Petro quàm Paulo, vel potius diviti quàm pauperi. R. §. 1. Si fur esset determinatus ad furandum, vel multum à Petro vel parum à Paulo, sed indeterminatus à quo furetur, docet *Pont.* apud *Dian.* p. 11. t. 6. R. 58. & post *Vasq. Tamb.* in Dec. l. 5. c. 1. §. 4. n. 11., te non peccare nec teneri restituere, si suadeas, ut Paulo furetur minus, sic impediendo ne Petro furetur majus, quia tantùm optas eum è duobus malis eligere minus, & hìc debet potiùs respici honor & minor offensa Dei, quàm damnum, quod infertur Paulo: sed communis sententia ferè omnium est cum *Sanch.* suprà n. 24. non licere consulere minus malum inferendum alteri personæ, in individuo eam determinando, quia hæc habet æquè jus ad suum minus, quàm alia ad suum majus: & consentit cum aliis *Carden.* suprà n. 162.

§. 2. Si fur sit determinatus ad furandam æ- 226
 qualem quantitatem à Petro vel Paulo, sed indeterminatus à quo furetur, putant *Lug. Pont. Tamb.* n. 64. alique apud *Dian.* p. 5. t. 7. R. 7. te non peccare, si, cum sis amicus Petri, suadeas, ut potiùs furetur Paulo, quia amicus potest prospicere, ut ab amico potiùs avertat malum quàm à non amico: & similiter dicunt, si velit furari pecuniam,

te

te posse suadere, ut potiùs furetur pannum, eo fine, ut Petrus solvat tibi pecuniam debitam: sed probabiliùs quoad primum contradicit Sanchez ob rationem jam datam aliasque apud ipsum.

227 §. 3. Si fur dicat se velle Petro furari centum, nisi tu eum juves ad furandum Paulo quinquaginta, juvare non posses, etiam si fortè suadere posses, quia suasio tenderet ad evitandum majus peccatum, quod alter alioqui committeret, minus autem peccatum tantùm permitteres, sed in hoc casu auxilium tuum per se tenderet ad ipsum peccatum, quod tibi non licet committere, neque soli neque socio, uti etiam alteri non licet neque soli neque tecum: ita *Vasq. & Tamb. n. 64.* Docent tamen *Tamb. n. 14. & Dian: R. 19:*, te licitè cooperari ad minus furtum eidem personæ inferendum, ut impediās majus, quia sic bene geris rem illius personæ; nec respectu tui est furtum, cùm invita non sit, sed omnino velit à graviore damno liberari per te.

228 §. 4. Si fur sit determinatus ad furandum vel diviti vel pauperi, est peccatum & injustitia determinare illum ad furandum determinatè diviti, uti jam dictum est: si autem fur sit determinatus ad furandum utriusque, & non possit nisi alterutrum impediri, licebit suadere, ut furetur diviti & non pauperi, eligendo minus malum præ majori, nam cæteris paribus gravius peccatum est furari pauperi quàm diviti, neque per hoc à suadente fit injuria diviti, quia idem damnum fuisset illatum sine ipsius suafione, ita *Navar. & Sanch. supra.*

229 §. 5. Si fur non determinavit se ad furandum certæ personæ, sed tantùm voluit furari alicui in
com-

communi, *Sanch.* putat licere suadere minus malum, nempe ut diviti alicui furetur, nullum tamen in particulari determinando, nam sic non determinatur voluntas furis ad damnum alicujus, sed tantum avertitur à majori peccato & damno, quod esset, si furaretur pauperi, unde, inquit, *Sanch.* n. 25., si quis bona mea velit rapere, licebit mihi potius suadere, ut aliena rapiat, non nominando ullam personam, sed in genere dicendo esse alios, à quibus rapere possit: *Castrop.* tamen supra n. 12. iterum vult sic distingui, si consultas, ut furetur diviti, peccas, quia es causa peccati; si autem proponas tantum hanc veritatem, dicendo, quod minus peccatum sit furari diviti quam pauperi, non peccas, quia nec suades nec inducis, sed tantum offers materiam minoris mali, quod in tali casu licitum est.

§. 6. Si fur erat determinatus ad furandum tantum pauperi, *Molin. Sanch. & Tamb.* supra adhuc putant licitum esse convertere voluntatem furis, ut potius furetur diviti quam pauperi, non determinando ullum divitem in particulari: quia sic tantum convertitur à majori malo, & permittitur eligere minus: sed *Castrop.* hinc loquitur, uti antè, nam si tantum proponas veritatem illam, quod minus malum sit furari diviti quam pauperi, non peccas: si autem inducas ad furandum alicui diviti, peccas, & teneris restituere, quia licet non inducas ad furandum uni determinatè, tamen omnes simul sumpti habent jus, ut nemo inducat furem ad damnum ipsis inferendum potius quam aliis; habet enim dives æquè jus ad res suas, quam pauper; adeoque fit contra jus etiam illius determinatè divitis, cui postea re ipsa furabitur.

bitur,

bitur, sicuti peccares & tenereris restituere, si induceres furem ad furandum alicui, quamvis nullam in particulari personam ei determinares, à qua furaretur: & hæc sententia videtur probabilior, quæ tamen contra alias afferuntur, solvunt Auctores locis citatis, speciatim *Mol. de Just. t. 2. t. 2. d. 355.* & *Carden. à n. 152.*

231 §. 7. Contra omnes ferme illas sententias obijci solent, 1. Non licet consulere usuram pro vitanda occisione captivi, uti habetur *Cap. super eo, de usuris*, ergo non licet ullo modo consulere minus peccatum, etiam pro vitando majori. *R. N. conf.*, non sunt faciendæ mala, ut eveniant bona, ideo nemo debet committere usuram pro redimenda alterius vita: si autem aliquis statuisset occidere & usuram committere, licitum esset ipsi suadere solam usuram.

2. Ille suadens etiam indeterminatè furtum, est reipsa moralis causa damni. *R. N. Ass.*, nam est causa melioris fortunæ unius; damnum autem alterius non causat, sed tantum permittit, cum impedire non possit utrumque.

3. Qui exequitur minus malum, peccat, ergo etiam qui consulit. *R. N. Conf.*, qui exequitur, potest & debet utrumque ommittere; qui consulit minus, neutrum vellet, sed vult impedire majus, quod non potest nisi per minus.

4. Non licet petere, quod alter non potest licite facere. *R. Non licet petere absolutè. C.*, sub conditione, si unum è duobus sit faciendum. *N.*

232 Q. 64. *An nunquam sit mortale inducere aliquem ad veniale.* *R. §. 1.* Ordinariè non est mortale, licet quis etiam vi vel fraude inducat, directè intendens hoc spirituale ejus damnum, ita *Sanch. in*

Dec.

Dec. l. 1. c. 6. n. 10. *Arr. de peccatis d. 44. n. 22.*
Lug. de Just. d. 9. n. 18. Haun. t. 2. n. 723. Bo-
naesp. de pecc. d. 8. n. 54. aliique communiter
 contra *Vasq. Con. Platel. p. 2. n. 185. & alios.*
 Probatum, quia hoc malum censetur leve, cum sit
 facile reparabile, & venialia omnia regulariter
 vitari non possint; unde inductus etiam non cen-
 setur graviter invitus.

§. 2. Duo opponi solent; 1. Quod veniale in se 233
 fit gravius malum, quam quodvis malum tem-
 porale, ergo si peccet mortaliter, qui vult alteri
 mortem corporis, multo magis qui vult illi ve-
 niale. *R. N. Conf.*, quia nihilominus veniale est
 in genere suo quid leve, ideoque possum mihi
 velle veniale nec ideo pecco mortaliter, licet si
 vellem mihi mortem, quæ minus malum est
 quam veniale, peccarem mortaliter. Quod si ar-
 gumentum illud valeret, non posset dari veniale
 in detractioe, quia fama in genere suo est majus
 bonum quam omnes divitiæ, & consequenter si-
 cuti mortaliter peccat, qui tollit magnas diviti-
 as, ita peccaret mortaliter, qui auferret alteri quem-
 cunque gradum famæ: hinc rectè dicit *Castrop. t.*
6. d. 6. p. 2. debere in quovis genere boni vel mali
 creati dari aliquid, quod simpliciter sit leve; esse
 autem leve inde colligitur, si sit facile amissibile
 vel reparabile: hoc ipsum innuit ipsemet *Platel.*
n. 184., ubi docet gravius peccare eum, qui oc-
 cidit fœminam, quam qui illam inducit ad for-
 nicationem, quia licet peccatum fornicationis
 sit malum superioris ordinis & gravius, quam
 mors corporis, tamen est magis reparabile & ma-
 gis voluntarium fœminæ, quæ absolutè potest
 non consentire.

N

2. Pec-

234 2. Peccato veniali responderet pœna ignis purgatorii ad minimum per horam , sed aliquem conijcere in ignem ad horam est grave , quia est meritò graviter contristativum, ergo. R. Aliquem conijcere in ignem ad horam est grave , si quis directè intendat , vel hoc causet proximè & principaliter , Trans. , si indirectè tantum & remotè, neque ut causa principalis , N. Peccato veniali responderet pœna purgatorii , in quantum est offensa Dei saltem secundum quid; inducens autem ad veniale non intendit directè ut offensam Dei, uti suppono , ergo nec intendit ut est causativum talis pœnæ : Deinde pœna illa non respondet proximè veniali factò , sed illi factò & non expiato, qualiter expiare erat peccanti facile : denique pœna illa respondet malitiæ peccati venialis, quæ principaliter est à voluntate peccantis ; neque tamen inde sequitur quòd ipse peccans ideo peccet graviter , nam illam pœnam sibi vult , non absolute & sine causa, sed ut justè taxatam à Deo , ex suppositione venialis commissi.

235 §. 3. Si quis veniale alterius intenderet ex odio Dei, certum est peccaturum mortaliter , quia in odio Dei non datur parvitas materiæ : sed supposito quòd tantum intendat ex quodam odio proximi , adhuc peccari potest mortaliter in quibusdam casibus , v. g. si quis Religiosum valde perfectioni deditum vi aut dolo induceret ad peccatum veniale deliberatum, ex intentione hujus damni spiritualis , rectè docet Lug. n. 20. fore mortale, quia veniale deliberatum respectu illius censeretur damnū grave spirituale , eò quòd non soleat in illud labi , & nunc per illud dejiciatur de excellenti gradu perfectionis , in quo erat. *Nec obstat quòd homo quantumcumque sanctus*

sanctus peccet tantum venialiter, si velit sibi veniale, ergo etiam tantum venialiter peccabit, qui eum inducit ad veniale. R. N. conf., si homo peccet, peccat volens, è contrà talis homo est graviter invitus ad ejusmodi vim vel dolum: sicuti potest quis sine mortali suas pecunias projicere in flumen, est tamen graviter invitus, se vi aut dolo ad hoc adduci. Occasione inductionis ad veniale hæc subjicit Lugo, capeant ergo, qui juvenes puros & integræ vitæ trahunt dolose ad colloquia vana & impura, quæ licet aliquando mala sint venialiter, hoc tamen ipsum est grave nocumentum, quod illis in eo statu & vitæ puritate inferitur.

Q. 65. Quomodo peccent pingentes vel exponentes imagines obscenas. R. Pingentes vel exponentes imagines planè obscenas peccant mortaliter, uti docent Auctores plurimi cum *Dian.* p. 11. t. 4. R. 32. Ratio est quia talis imago magis movet ad malum, quàm sermo obscenus, & tamen certum est per sermonem obscenum dari grave scandalum. Infert *Dian.* eos, qui retinent ejusmodi imagines palàm, & saltem non cooperiunt, etiam peccare mortaliter, & est eadem ratio. *Nec obstat*, usus communis, vel quòd ars sic ostendatur, nam usus ille est pessimus abusus; ars autem, quæ ad bonum Reipublicæ esse debet, per hoc perdit finem artis, quia fit perniciosissima, ideoque à numero artium, quo ad illam partem, esset expungenda.

Q. 66. Quid de turpibus comædiis sit dicendum. R. 237
De his videri potest comædio-crisis, sive theatrum *Hieronimi Florentinii*, in quo ostendit originem comædiarum; deinde adducit sententias Patrum contra eas; postmodum judicium Docto-

rum, scholasticorum & moralium ex omni statu ac ordine; denique sic concludit, 1: peccant mortaliter qui componunt vel agunt comœdias notabiliter obscœnas ratione verborum, factorum, gestuum vel nutuum, Ratio est, tum quia non possunt non seipfos exponere periculo saltem probabili peccandi mortaliter; tum quia ponunt actiones excitativas spirituum genitalium & de se inchoativas pollutionis; tum denique quia sunt causa peccatorũ in Spectatoribus & Auditoribus.

238 2. Quamvis nonnulli Auctores eos damnent venialis tantũ, qui eiusmodi comœdiis interfunt, tantũ quærentes delectationem ex repræsentatione & modo agendi, non autem ex re repræsentata, tamen quia vix habebitur delectatio ex repræsentatione, quin se ingerat delectatio ex re, dicendum est eos peccare mortaliter, quia etiam se exponunt probabili periculo peccandi mortaliter. Item censentur velle inchoatam in se pollutionem; & præterea cooperantur peccato Comœdorum.

239 3. Peccant mortaliter, non tantũ primi Spectatores vel Auditores, qui sunt causa determinativa, ut agatur comœdia, sed etiam alii, qui superveniunt, & sine quibus adhuc ageretur, uti contra *Baldel. Turr. Ferrant. Bardi. & Vidal.* docent alii. Ratio est, quia licet demus non esse cooperantes, eò quòd sine illis adhuc poneretur actio, tamen sunt approbantes eam actionem graviter peccaminosam, cum per actum complacentiæ & delectationis tendant simul in illam; imò solvunt agentibus mercedem, favent, applaudunt, & hoc ipso cooperantur, quamvis enim actio poneretur sine illis, tamen adhuc positivè concurrunt, ut ponatur, unde sicuti qui adjungit se aliis decem trahen-

trahentibus lignum dicitur cooperari tractioni, licet illi decem foli sufficienter traxissent, ita & hi, nam etiam propter hos & horum pecuniam agunt Comœdi.

4. Clerici nunc accedentes ad tales comœdias ²⁴⁰ peccant insuper ratione gravis scandali. *Nec referre*, quod multi accedant, per quod nunc à scandalo Clericos excusare volunt *Cajet. Sanch. Barbosa. Bonac. Dian. Baldel.* nam vel ideo gravius peccant, quia quod plures Clerici ibi à Laicis videntur, eò magis Laici confirmantur, ut & ipsi intersint liberiùs sicque incauti vident & audiunt, per quod certò peccant mortaliter.

5. *Baldel.* putat non peccare Magistratus, si ²⁴¹ pro aliquo tempore ad vitandam in populo majorem licentiã Comœdos permittant, talis enim permissio, quæ non fit approbando, sed tantum ex justa causa non puniendo, non videtur illicita: Econtrà *Florentinus* contendit malum illud majus, quod evitari deberet, assignari non posse, deberet enim esse majus peccatum, (nam mala pœnæ vel damna temporalia non debent præponderare malo culpæ) jam verò tanta est gravitas & multitudo peccatorum, quæ causatur per has comœdias, partim in componentibus & actoribus, partim in Spectatoribus & Auditoribus, ut quidquid aliud loco harum comœdiarum essent acturi, non viderentur ponenda tot tamque gravia peccata.

6. Justè posset & meritò deberet Episcopus e- ²⁴² dicto suo ac etiam pœnis spiritualibus cogere Comœdos ad non agendas comœdias, nisi priùs à Deputatis recognitas, sic enim fecit *S. Carol. Borr.*, & ratio est, quia laicus propter peccatum populo

ita scandalosum efficitur de foro Episcopi, uti probant *Menoch.* l. 2. de Arbitr. cas. 69. n. 33. alii- que cum *Barbos.* in collect. n. 5. & de Off. Episc. Alleg. 82. n. 17.

A R T I C U L U S II.

An & quando scandalum passivum permitti possit; aut ob illud vitandum, aliquid omitti debeat.

- 243 **R**esp. I. Permitti non potest absque necessitate vel utilitate, propria vel aliena. Ratio est, quia tenemur ex Charitate impedire peccata proximi, si id facile possimus. *Laym.* l. 2. t. 3. c. 13. ex communi. Unde resolvitur hic casus:
- » Absque causa non licet petere mutuum ab usurario, vel ab infideli juramentum per falsos Deos, à concubinario administrationem Sacramenti, vel ut celebret, cum enim absque peccato id non sit factururus, cooperareris ejus peccato. *Suar. Sanch. Trul.* l. 1. c. 6. d. 5. n. 15.
- » Resp. II. Ex causa necessitatis, vel utilitatis, potest permitti. Patet in dicto casu, qui simpliciter sine peccato fieri potest; ideoque licet talia petere ex rationabili causa, etsi alter ex sua malitia sit peccaturus. Requiritur autem major necessitas, ut permittatur scandalum Pusillorum, quàm Pharisaicum. Item major, si plures sint scandalizandi, si timeatur peccatum grave, & denique, si certò prævideatur, quàm aliàs. *Laym.* l. c. *Bon. ro.* 2. d. 2. q. 4. p. 2. & d. 4. q. 1. p. 11.
- » Resp. III. Debet permitti, si alioqui propria salus periclitaretur, vel aliis, præsertim communitati, grave damnum immineret. Unde bona spiritualia necessaria ad salutem nec debet, nec potest quisquam dimittere, ob cujusquam scandalum. *Fill. tr.* 28. cap. 6. n. 136. Resp.

Resp. IV. Bona spiritualia, (& secundum *Lor-*
cam apud *Dian. p. 5. t. 7. R. 24.* etiam temporalia) non
 necessaria ad salutem, non tenetur quis om-
 mittere, vel differre, ob scandalum Pharisaicum,
 juxta illud *Matth. 15. Sinite illos, &c.* nisi tamen ex
 dilatione fructus speraretur. Facilius verò ac sæ-
 pius talia bona differenda, vel etiam omittenda
 sunt ob scandalum pusillorum, v. g. ingressus
 religionis debet differri ob scandalum parentis,
 si consensus illius brevi speretur. *Laym. l. c.*

Resp. V. Ad vitandum grave scandalum pu-
 fillorum, quædam præcepta impleri non de-
 bent, nisi tamen omissio esset magis damnosa
 omittenti. *r. Lay. l. c.* Ratio hujus est, quia tunc
 concurrente duplici præcepto, scilicet naturali
 de cavendo scandalo, & positivo, majus & for-
 tius est naturale. *Ex dictis resolvuntur Casus:*

I. Prælati Ecclesiastici non tenentur, (imò nec
 possunt) ea, quæ ad bona Ecclesiæ conservanda
 sunt necessaria, v. g. lites, &c. omittere ad vitan-
 da scandala Pharisaica, imò etiam pusillorum;
 etsi his prius reddi debeat ratio rectitudinis.
Dian. p. 5. t. 7. R. 24. ex divo Thoma &c.

II. Si fœmina utatur veste virili, vel contrà,
 tantum ex levitate, sine prava intentione, peri-
 culo scandali, & libidinis, veniale tantum erit,
 aliàs mortale: nullum verò si ex necessitate.
Dian. R. 32. ex D. Thom. Silv. &c.

III. Peccatum, ex quo Confessarium in con-
 fessione (ex infirmitate tamen) graviter scanda-
 lizandum nosti, debes reticere. *Lay. l. c. ex Nav. c. 9. num. 12. &c.*

IV. Uxor semel vel iterum debet omittere je-
 junium, ex quo maritus graviter offendetur, &
 orietur discordia. *Ibid.*

- » V. Si ituro te ad sacrum die festo, excitanda
 » sit gravis rixa, vel cades, non teneris ire. *Ibid.*
- » VI. Superior peccata subditi sæpe potest dis-
 » simulare, ad vitandas turbas & majora mala,
 » quæ alioqui teneretur punire.
- » VII. Mulier, quæ scit in se, vel in sui aspectu a-
 » liquem in particulari scandalizandum, morta-
 » liter peccat, si datâ operâ ei se conspiciendam
 » offerat: adeoque potest & debet, non tantum
 » publico, sed etiam sacro abstinere die festo se-
 » mel aut iterum, ad peccatum illud evitandum.
 » Dixi *aliquem in particulari*, quia ob timorem
 » scandali alicujus ex communitate in genere, vel
 » etiam plurium, abstinere nimis esset difficile, &
 » plenum scrupulis. Dixi, *2. semel aut iterum*, quia
 » sæpe, nimis esset grave & durum. *Bon. San. Lay.*
 » *l. c. n. 10. & alii. V. Dianam R. 21. & 22.* Ubi in
 » contrarium citat aliquot Auctores, negantes
 » obligationem prætermittendi rem præceptam,
 » ad evitandum aliorum scandalum.
- » VIII. Mulier, quæ ex ornatu, etiam conveni-
 » ente suo statui, probabiliter prævidet aliquem
 » in particulari lapsurum mortaliter, tenetur ad
 » breve tempus eum dimittere, aut talis conspe-
 » ctum fugere. Dixi, *ad breve tempus*: quia ad lon-
 » gum, nimis illi grave foret. *V. Dian. l. c.*
- » IX. Si verò idem timeretur in particulari ex
 » ornatu superfluo, vano, & inconvenienti (quem
 » assumere vanitatis & placendi causâ, ut videan-
 » tur pulchræ, & procos facilius inveniunt, seclu-
 » sis aliis, non nisi veniale est) teneretur eum om-
 » nino dimittere etiam sub mortali, quia nullum
 » habet jus ad illum ornatum, & ex altera parte
 » tenetur vitare peccatum alterius, quando com-
 » modè

modè potest. *V. Sylv. V. ornatus.* Alii tamen, ut
Caj. & Nav. c. 14. n. 31. man. videntur docere eam
 tantùm teneri sub veniali, (sed minùs probabi-
 liter, quando in particulari lapsus prævidetur,
 & brevi tempore abstinendum est) qui etiam
 cum *Azor, Less. & Bon.* excusant à mortali eas,
 quæ ex consuetudine loci media ubera dete-
 gunt, fucò, pigmentis, alienis crinibus utun-
 tur, dummodo non aliorum lasciviam, sed tan-
 tùm majorem pulchritudinis ornatum inten-
 dant, absque alio fine mortali, aut lege pecu-
 liari id sub mortali prohibente: Addunt tamen,
 fore grave & mortale peccatum, hujusmodi
 morem detegendi pectus, vel tenuiter tantùm
 tegendi, ubi non est, introducere. *Nav. l. c.*
Less. l. 4. c. 4. dub. 14. n. 112. Lay. l. c. & c. v. Bon.
to. 1. de mat. q. 4. p. 9. num. 1. 25. 26.

X. Si mulier, non in particulari, sed in gene-
 re tantùm, aliquos in se scandalizandos putet,
 modo eorum lasciviam non intendat, nec ex-
 placeat, (licet ei placeat, quòd laudetur ut for-
 mosa) non videtur teneri abstinere ab illo or-
 natu, etiam superfluo, sub mortali, v. g. fucan-
 do faciem, imò etiam denudando ex commu-
 ni consuetudine pectus: nisi tamen denudatio,
 vel ornatus esset valde turpis per se, ac directè
 ad libidinem provocans. Ratio est, tum quia est
 scandalum potius acceptum, quàm datum, &
 ornatus ille ac pulchritudo remotè tantùm ad
 peccatum provocat, ut docet *Lay. & Bon.* tum
 quia nimis grave esset isti sexui, præsertim si ma-
 ritum quærant, perpetuò sic abstinere; cum illa
 occasio sit universalis & perpetua: nec formo-
 siore unquam licitè irent foras, cum pulchri-

»tudo naturalis plùs noceat , quàm artificialis.
 »Plura de hac re , vid. *Dian. p. 11. t. 4. misc. Res. 32.*
 »*Bald. to. 1. l. 3. d. 5. n. 15.* Interim foeminam nu-
 »dum pectus gerentem non malâ intentione ,
 »etfi quidam excusent à mortali , ego tamen , in-
 »quit *Sanch.* difficilè absolverem. Et certum est ,
 »quòd Confessario incumbat , hujusmodi orna-
 »tum dissuadere , & deterrere ab eo. *Sa V. ornatus,*
 »*& c. ll. c.*

» XI. Peccant etiam graviter , qui componunt ,
 »describunt , repræsentant , vel pingunt turpia ;
 »& ad libidinem provocantia. *Bon. num. 23.*
 »*Sanch. & Fill.*

» Resp. VI. Potest aliquando permitti proximi
 »ruina , quando is paratus est ad malum , & alter
 »non intendit , ut peccet , sed tantùm non aufe-
 »rendo occasionem , permittit unum peccatum ,
 »ne fiant plura , ita ut permissio sit impeditiva
 »majoris mali. *Unde resolves :*

» I. Hero licet non auferre occasionem fu-
 »randi filiis , aut famulis , cùm eos nihilominus
 »ad furandum propensos & paratos novit , ut sic
 »deprehensi puniantur , & respiscant ; tunc enim
 »rationabiliter permittit furtum unum , ut evi-
 »tentur plura. *Sanch. Lay. Bon. to. 2. d. 2. q. 4. p. 2.*

» II. Probabile est , non licere talia ultro po-
 »nere , aut iis objicere , quia positivè concurreret
 »ad peccatum , & non tam auferret occasionem ,
 »quàm poneret. *Sa V. peccatum & Sanch. l. 10. de*
mat. disp. 12. n. 52. qui ex eadem causa docet ,
 »non licere marito dare uxori ansam adulteran-
 »di ; vel adultero , ut tentet uxorem. Interim
 »probabiliter contrarium docet *Laym. lib. 2. tr.*
 »*3. cap. 13.* Quod confirmari potest exemplo Iu-
 dith ,

dith, quæ vix aliter videtur fecisse, *cap. 9.* cum enim sciret permissionem libidinis in Holoferone, fore impeditivam malorum, posuit ei occasionem, nempe ornatum suum, alioqui licitum, & tamen communiter censetur in hoc non peccasse, *V. Bon. to. 2. d. 2. q. 4. p. 2. Pal. tr. 6. di. 6. pun. 5.*

A D D E N D A.

Q. 67. An sit obligatio omittendi actionem ad evitandum aliorum scandalum. *R. Busenb.* absolutè affirmat, & hoc etiam est tutius atque probabilius: Alii tamen etiam probabiliter putant esse limitandum, quorum sententias referam:

§. 1. Quoad opera præcepta, *Castrop. t. 6. d. 6. p. 16.* aliique apud *Dianam. p. 5. t. 7. R. 21. & 22.* & apud *Pasq. de Sacrif. q. 1347.* universaliter sustinent, quòd ob vitandum præcisè scandalum non sint omittenda ulla opera præcepta: hinc *Tamb. in Dec. l. 4. c. 2. §. 2. n. 8.* docet, quòd puella sciens se ardentè amari à juvene, qui erit in templo, possit quidem die festo abesse à Missa propter Charitatem, non tamen teneatur, quia hoc est scandalum non datum sed acceptum, quod homo non tenetur vitare cum tanto detrimento omiffionis Missæ: consentit *Ill. tr. 3. n. 111.*, dicens nequidem semel teneri emanere.

§. 2. *Castrop.* suprà cum aliis & *Dian. R. 23* docent omitti debere vel ad aliquod tempus differri actionem bonam, quæ est tantùm consilii, uti est ingressus in Religionem, si proximus ex ignorantia vel infirmitate ideo scandalizetur; si autem scandalizetur suâ malitiâ & peccet ex pravo affectu, non ideo erit abstinendum, quia non tene-

teneor alterius malitiæ condescendere cum tali damno meo spirituali.

246 §. 3. Rarò vel nunquam teneris in propriis bonis jacturam gravem facere, ne proximus ob aliquam actionem tuam etiam ex infirmitate inde accipiat occasionem peccandi, ita *Castrop.* p. 17.; Rationem dat *Sanch.* in Dec. l. 1. c. 7. n. 11., quia quando inde oritur grave damnum, est veluti moralis impotentia vitandi talem occasionem, & tum causa est eam permittendi ponendo rem indifferentem.

247 §. 4. Quando aliquid non est per se malum aut specialiter prohibitum, non teneor ab eo abstinere, etiam si alius illo utatur ad malum finem, si ego ob bonum vel indifferentem finem cum rationabili causa id faciam, ita *Less.* in Auçt. v. *Matrimonium* cas. 18., ex quo sequitur quamvis puella sine ulla causa præbens se conspiciendam adolescenti, à quo scit se turpiter amandam, peccet mortaliter, si dedit à operà se offerat, tamen non peccat, si hoc faciat ex necessitate, & saltem non mortaliter, si faciat ex utilitate, aut ne se privet suâ libertate vel jure exeundi domo, aut stando ad ostium domus vel fenestram, ita *Cajet. Bonac. Sanch. Dian.* p. 2. t. 15. R. 30.

248 Q. 68. *Quid addendum sit circa denudationem colli & pectoris in mulieribus.* R. De hoc videri potest *Eliz.* in Reg. mor. l. 8. q. 13. §. 9., qui morem illum verbis gravissimis persequitur: præcipua ejus ratio est, quia ejusmodi mulieres quærunt placere & appeti à viris, certæ autem sunt ple-rosque per hoc habituros complacentias & appetitus pravyos: quod valet non tantùm de liberis, sed maximè de conjugatis, quibus minùs li-
citur

citum est quærerere placere alienis. *Nec abstat*, quòd mulieribus licitum sit ostendere suas facies, quæ tamen sunt pars pulcherrima, nam imprimis ostensio faciei est necessaria & à natura ipsa induta in humanam conversationem, ut homo ab homine dignoscatur; deinde est ordinaria, ideoque minùs movet; & si quandoque ad malum trahat, est culpa defixè aspicientis: è contrà denudationes illæ sunt veluti contra naturam, quæ vult reliquas partes præter faciem & manus tegi, deinde est contra morem communem mulierum honestarum. Verba *Eliz.* sunt hæc. *Homines videntes mulieres, quæ faciem solum ostendunt, credere ex hoc aut apud se dicere non possunt, istæ peculiariter & tanquam fœminæ à nobis amari & appeti volunt, aut ed eunt, ut placeant nobis, sin verò eas videant nudas, credere dicereque possunt, istæ amari & appeti à nobis volunt & placere nobis, hæc autem est maxima motio & tentatio, & per se ad hoc ipsum ordinata, ergo est grave peccatum: & explico, quia si quid hujusmodi etiam remotissimum fœminæ Viris loquerentur, valde tentarent & peccarent, at æquivalenter opere ipso loquuntur..... Hoc est genium & ingenium mulierum, ut avidè cupiant amari & appeti, cum enim sint naturâ valde superbæ, & nihil ipsis relictum sit, in quo superbire possint, non enim plausus doctrinæ, non gloria militaris nec potentia civilis: in hoc gloriam omnem ponunt, ut homines hinc saltem sibi subjiciant, illiciant, & irretiant, & quanquam ad alia transire nolint, amant tamen hanc suam victoriam & triumphum ac superioritatem..... Olim quidem ego existimabam plures mulieres quàm viros salvari ex pari numero, quia nec Magistratus nec præfecturas gerunt, neque alia, propter quæ multi homines pereunt; at postquam istam mulie-*

rum

rum vanitatem & superbiam hominibusque placendi maximum appetitum, & inde captam gloriam consideravi, plurimum dubitare cœpi. . . . Si igitur, ut dicebat Hieronymus, quisquis aliquid ita facit, ut videatur ab hominibus, Scriba est & Phariseus, istæ quid erunt, quarum hoc ferè unum est negotium, ut bene videantur ac placeant, & quantum ipsæ possunt, opere ipso moveant, illiciant, impellant, & sic triumphent. Nec juvat, si se excusent aliæ per alias, dicendo, ista & ista facit: nam hic circulus est vitiosus, omnes enim, quæ faciunt, in hoc malè faciunt.

249 Q. 69. Quid dicendum sit de fœminis, quæ permittunt suū tactus vel oscula. R. Fœmina permittens tactum sui vel osculum turpe ac venereum, peccat mortaliter, si non impediatur quando commodè potest, quia concurrat ad actum mortaliter malum: si tamen publicè id fiat, docent Azor aliique cum Bonac. de matr. q. 4. p. 9. n. 10 non peccaturam graviter, si permittat, quia repellendo ingereret animis adstantium suspicionem peccati & infamaret alterum; sed hæc ratio vix habet locum in praxi, quia potius censetur honestatis & verecundiæ id repudiare; nec ideo, si repellatur aliquis, apud vulgus patitur infamiam: si autem hoc tentetur secretò, omnes tenent fœminam non posse permittere ob rationem datam. Quòd si dubitet, an id ab altero fiat malo animo, Filiiucius & Tambur: in Decal: l. 5. c. 1. §. 4. n. 25. negant teneri impedire, quia in dubio nemo præsumitur malus.; Bonac: probabiliùs affirmat, quia vix aberit culpa, & fœmina utitur jure suo, consulitque saluti proximi.

A R-

ARTICULUS III.

*An liceat alterius peccato materialiter
cooperari.*

Resp. Cooperari tantum materialiter, submi-²⁵⁰
nistrando solum materiam & facultatem pec-²⁰
candi, vel exhibendo objectum, licet, si sequen-²⁰
tes conditiones adsint. I. Si tuum opus, vel coo-²⁰
peratio sit secundum se bona, vel saltem indif-²⁰
ferens. II. Si bona intentione, & rationabili ex-²⁰
causa fiat, & non, ut juves alterum peccare.²⁰
III. Si alterius peccatum impedire nequeas, aut²⁰
saltem non teneris, propter causam rationa-²⁰
bilem.

Circa quam notat *Sanch. & Lay.* etsi ejus gra-²⁰
vitas certam regulam definiri nequeat, sed pruden-²⁰
tis judicio metienda sit; tamen gravio-²⁰
rem requiri, 1. quantum gravius est peccatum, cu-²⁰
jus occasio datur. 2. quantum probabilius est, te²⁰
non cooperante alterum non peccaturum, aut²⁰
quantum certior est affectus peccati. 3. quantum²⁰
propinquius tua cooperatio peccatum attingit.²⁰
4. quantum minus juris habes ad tale opus. 5. de-²⁰
nique quantum magis peccatum cum justitia pu-²⁰
gnat, idque propter damnum tertii. *Laym. l. 2.*²⁰
3. cap. 13. *Unde resolves hos casus:*

I. Hoc modo licite materialiter cooperatur²⁰
sponsa contrahens cum sponso, quem scit Sa-²⁰
cramentum accipere in peccato mortali. Sciens²⁰
vero eum habere votum castitatis, peccat con-²⁰
trahendo cum ipso, quia ad contractum illicitum

rum

»tum concurrat. *Laym. l. c. ex Sanch. l. 7. de mar. d.*
 »11. num. 11.

» II. Licetè quòque post matrimonium con-
 »tractum materialiter cooperatur conjunx, si
 »conjugi obstricto voto castitatis reddat debi-
 »tum; imò ad id tenetur ex justitia, si eum exi-
 »gentem non possit à proposito avocare. *Ibid.*

» III. Similiter Parochus Eucharistiam licetè
 »potest, & debet ministrare peccatori, & excom-
 »municato, & hæretico occulto, si petat publicè:
 »imò Confessarius præbere debet petenti, etiam
 »privatim, si ex sola confessione ejus peccatum
 »novit. *Ibid.*

» IV. Excusantur à peccato famuli; si ratione
 »sui famulatûs præstent quædam obsequia, quæ
 »sine gravi suo incommodo negare non possunt;
 »ut v. g. vestiant Dominum, sternant equum, co-
 »mittentur ad lupanar, meretrici deferant mune-
 »ra, eidem venienti aperiant ostium: quia hæc
 »tantùm remotè se ad peccatum habent, & sine
 »iis peccatum fieret. Unde tamen non sequitur,
 »alteri cuivis licere ea præstare. *Bon. p. 11. num. 26.*
 »*Azorto. 2. p. 2. l. 12. c. ult. qu. 8. Lay. l. c. Sanch.*
 »*lib. 1. moral. c. 7. num. 21.*

» V. Ad ea opera, quæ propinquiùs se ad pec-
 »catum habent aut juvant, v. g. subjicere hume-
 »ros, admoveere scaldas hero per fenestram ascen-
 »denti ad concubinam, deferre literas amatori-
 »as ad meretricem, comitari ad duellum, &c. non
 »sufficit communis ratio famulatûs, sed exigunt
 »majorem necessitatem & causam, ut licetè fiant;
 »v. g. periculum gravis aut saltem notabilis da-
 »mni, si detrectent. *Ibid.*

» VI. Ob simile periculum excusantur ut pluri-
 »mum

mum caupones, & propolæ in locis, ubi Catho-
 lici vivunt mixti hæreticis, qui ministrant aut
 vendunt carnes die jejunii comesturis; item vi-
 num ebriosis, dum postulant, etsi sciant eos à
 peccato non excusari; quia plerumque pecca-
 tum æquè fieret, subministrantibus aliis, & ipsi
 damnum notabile paterentur, dum paulatim
 nemo ad eos veniret. *Sanch. n. 16. Bonac. &c.*
 Quòd si tamen hæ rationes non adessent, non
 excusarentur: Unde non licet ea patrifamilias
 (ut nec cœnam die jejunii) ministrare suæ fami-
 liæ, neque cauponi illi, præter quem non sunt
 alii, nisi tamen alia gravior causa cogeret. *Ibid.*

VII. Ea, quæ ad peccatum proximè concur-
 runt, vel inducunt, vel cum justitia pugnant; etsi
 ex genere suo sint indifferentia, v. g. hero alte-
 rum occisuro gladium dare, ostendere illum, qui
 ad necem quæritur, compulsare campanam (si-
 ne scandalo tamen) ad concionem hæreticam,
 meretricem, etsi conductam ac paratam, è do-
 mo evocare, & ad herum deducere, furi scalam
 applicare, gerenti injustum bellum dare mutuas
 pecunias, pagum hæretico domino vendere,
 gravissimam causam requirunt, hoc est, merum
 tanti mali, quod secundum leges charitatis ne-
 mo teneatur subire ad evitandum malum alte-
 rius, v. g. si aliàs occidendus esset. *Laym. n. 4.*

VIII. In civitatibus, in quibus id vitandi ma-
 joris mali causa permissum est, licet domum lo-
 care usurario (excipit tamen jus alienigenam)
 & meretricibus; maximè si alii conductores de-
 sint; nisi tamen meretrices graviter nocerent
 vicinis honestis, vel ob fitum ansam majorem
 darent peccatis. *Sanch. n. 20. Bon. l. c.*

O

IX. Ex-

268

IX. Excusantur à mortali, imò etiam veniali, si causa adfit, artifices, qui faciunt, aut vendunt res indifferentes, quibus quis bene potest uti, licet plurimi abutantur, v. g. aleas, fucos, gladios. Ratio, quia remotè tantùm ordinantur ad peccatum; & simpliciter impedire non possunt. Quòd si tamen abusus esset contra justitiam, non liceret, v. g. si occisuro dares gladium, ob magnum pretium, quod offert: Item, si quis sciat, hunc innocentem non pervertendum, nisi per has suas merces, quia modicum lucrum certæ salutis alterius est postponendum. *Sanch. l. c.*

X. Excusantur etiam, qui ob justam causam vendunt agnum Iudæo, vel infideli, usuro ad sacrificium, Item, qui Iudæorum Synagogas, hæreticorum templa, legitimo Magistratu permittente, ædificant, vel restaurant; præsertim si fieret æquè sine ipsis. *Navar. l. 5. conf. 1. de Iudæis. Lay. n. 4.* Venena autem vendere, nisi iis, qui bene usuri putantur, v. g. ad confectioem colorum, vel medicinam, non licet; v. *Sanch. n. 17.* Unde venditio veneni, quod non servit nisi ad hominis occisionem, simpliciter est mala.

XI. Christiani captivi, ex gravi metu, in trinebris Turcarum vel hæreticorum, licitè remigant contra Catholicos: sarcinas, machinas, arma ad bellum necessaria convehunt, propugnacula ædificant, ita probabiliter *Less. l. 2. c. 9. dub. 18. Sanch. n. 18. Suar. Lay. l. c. contra Tol. & alios*, qui docent, peccare mortaliter. Quòd si tamen eo loco res esset, ut hæc negantes magno periculo classem Christianam eriperent, vel victoriam conferrent, tenerentur tantum

bo-

bonum vitæ suæ anteferre, *Suar. Less. Sanch. l. c.*

XII. Incolæ urbis vel provinciæ, quam Ty-
rannus occupavit; licitè manent inter iniquos
possessores, eosque cogente imperio juvant ex-
cubiis, fossione, contributione; idque ex legiti-
mi Principis præsumpto consensu: ex quo etiam
etalia obsequia licitè promittunt cum juramen-
to, ad majora mala sua, & legitimi Principis de-
clinanda, *Lay. n. 5.*

XIII. Nautæ & aurigæ Catholici in Hollan-
dia, etiam sine gravi metu, si absit prava inten-
tio, licitè vehunt annonam ad castra hæretico-
rum, si adsint alii, qui illis cessantibus facerent,
quia nisi id faciant, excludentur omni lucro,
tanquam osores boni publici. *V. Less: n. 123.*
Sanch. l. c. Filliuc. l. 22. c. 5.

A D D E N D A.

Q. 70. Quid hic notandum sit circa propositionem
51: ab Innoc. XI. damnatam. R. Propositio illa sic
habet, *Famulus, qui submissis humeris scienter adju- 251*
vat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum
Virginem, & multoties eidem subservit, deferendo
scalam, aperiendo januam aut quid simile cooperan-
do, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis
detrimenti, puta ne à Domino malè tractetur, ne cor-
pis oculis aspiciatur, ne domo expellatur. Circa hanc
damnationem notanda sunt sequentia.

§. 1. Ex hac damnatione colligitur, non esse
licitum cooperari alterius peccato per talem a- 252
ctionem, quæ per se & proximè ad illud pecca-
tum concurrat seu adjuvet, qui enim sic concur-
rit, re ipsâ directè vult peccatum.

§. 2. Quamvis aliquæ actiones hujus famuli 253

O 2

de

de se non adjuvent per se & proximè ad peccatum, uti v. g. aperire januam aliquam, quod de se est quid indifferens, tamen certum est cooperationem illius Famuli positam in collectione omnium circumstantiarum, quæ hic recensentur, dici debere per se & proximè adjuvare ad peccatum, ideoque esse illicitam; circumstantiæ autem sunt hæ, inprimis quòd faciat scienter, id est, sciens herum velle inferre stuprum cum gravi violatione justitiæ, si enim nesciret vel tantum dubitaret, non deberet præsumere herum suum velle ingredi ex malo fine, cum delicta non præsumantur, tumque ex justa causa posset materialiter cooperari: deinde multoties cooperatur, & scit illam suam cooperationem multoties juvare ad stuprum: præterea damnum, quod timet, non est summè notabile nec gravissimum, nam semel percuti non est famulo intolerabile; aspici torvis oculis est adhuc magis tolerabile; expelli domo etiam communiter non censetur gravissimum malum, quia tales heri post impetum iræ revocant vel permittunt redire famulos, aut saltem talis famulus potest plerumque simile servitium invenire: itaque nunc certum est, quando cooperatio ad peccatum fit per collectionem harum vel similium circumstantiarum, semper peccari.

254 §. 3. Dubitat *Carden.* in 2. crisi. d. 31. n. 4., an talis cooperatio licita foret illi famulo, si ab hero timeret gravissimum malum, v. g. lethale vulnus, mutilationem, mortem, *7lls. t. 3. n. 114.* putat excusandam à mortali, sed probabilius est non excusandam, quia cooperatio posita in illis circumstantiis videtur per se & proximè tendere ad peccatum, adeoque esse intrinsecè mala, nec posse

posse ex ulla causa cohonestari : hinc limitanda est doctrina *Busenb.* , quamvis enim non contineat propositionem damnatam, eò quòd non loquatur de hero volente inferre stuprum, quod est peccatum contra justitiam , neque de famulo multoties sic subserviente, favet tamen propositioni damnatæ.

Q. 1. *Quomodo liceat petere, permittere vel cooperari ad aliquid, quod non fit sine peccato.* R. §. 1. Pro hoc communiter dantur seqq: regulæ. 1. Si absolute petis rem ab altero fieri , quæ nullo modo potest fieri aliter, quàm peccando, peccas, quamvis certò scires alterum paratum esse ad faciendum. *Dixi*, absolute, quia posses conditionatè petere, ut impedires majus peccatum, uti n. 222. dictum est. 2. Hoc solum licitum est petere ab eo , qui paratus est facere, quod ipse potest licitè præstare. 3. Non peccat, qui ex justa causa petit opus, quod bene & malè fieri potest ab altero, licèt sciat ipsum malè facturum, & faciendo peccaturum : Ratio est, quia ex rationabili causa petis, quod tibi utile est, & alius rectè præstare potest; quòd si non præstet, sicuti debet, ipsi imputatur, nam tu jure tuo uteris, neque ob illius malitiam teneris cum gravi incommodo tuo abstinere. 4. Non peccas, si ex justa causa offeras materiam ex se licitam , quâ alter ex malitia sua abutetur ad peccandum : Ratio pro hoc est eadem , id enim est præter intentionem tuam : advertendum est tamen non ubique semper sufficere eandem causam , nam tantò major requiritur, quantò peccatû ad quod præbetur occasio, est gravius, & quantò proximius ac magis concurrat ad illud ; item quantò probabilius est peccatum non secuturum, si non præberem occasionem &c: 5. Qui facit aliquid indif-

ferens, ignorans an alter sit abufurus necne, non dicitur cooperari, si hoc faciat ex rationabili causa, absque intentione, ut alter abutatur, quia in dubio alter præsumi debet non abufurus. 6. Non pecco, si faciam opus indifferens & remotè concurrens ad peccatum, quo posito alter peccat, adhuc peccaturus, licèt ego illud opus non fecissem. 7. Pecco, si permittam peccatum alterius eo fine, ut peccatum fiat. Has regulas communiter tradunt Doctores, cum *Sanch.* in Decal. l. 1. c. 7. & l. 3. c. 8. *Bonar.* de pec. d. 1. q. 4. p. 2. §. 1. *Castrop.* t. 6. d. 6. p. 10. *Tamb.* in Dec. l. 5. c. 1. §. 4. n. 2. & 16. ex quibus iidem Auctores sequentia deducunt:

256 §. 2. Peccas invitando Titium ad cœnam die jejunii, quamvis scias eum paratum esse ad frangendum jejunium, quia petis rem fieri, quæ eo tempore ab ipso fieri non potest sine peccato, *Vasq.* *Castrop.* & alii. Catholicus tamen aliquis nobili hæretico ad se divertenti potest amicitia & humanitatis causâ apponere cibos in die jejunii, si alioqui daret occasionem gravibus querelis & murmurationibus contra se tanquam rusticum, inurbanum, superbum, *Lug.* de Fide d. 14. n. 168. & *Arsdeck.* t. 2. p. 2. t. 6. de hæreticis q. 16. Et de tali circumstantia vel occasione offendendi amicum invitatum sic habet *S. August.* serm. 231. de temp.; tu eum noli adjurare, noli cogere, sed in potestate ejus dimitte, ut quantum sibi placuerit, bibat, si se inebriare voluerit; idem autem est de ministracione cibi: hinc addit *Tamb.* amicum posse amico apponere cœnam urbanitatis causâ etiam die jejunii, & rationem dat l. 4. c. 5. §. 6. n. 9., quia ex una parte ratio hospitii excusat, ex alia parte hæc opera sunt indifferencia, hospites enim tantum

po-

poterunt sumere, quantum sibi licebit, nec ipse
 invitat ad transgressionem jejunii. Addit *Uss.* t. 3.
 n. 117. eum in civitate acatholica non peccare,
 qui die vetito apponit carnes alicui, qui nihilo-
 minus alibi eas erat certo comesturus, quia appo-
 nens non inducit nec determinat ad illud pecca-
 tum, sed tantum determinat ad individuū hujus
 materiæ præ illa, in quo nihil est distinctæ mora-
 liter malitiæ: atque pro ea sententia citat *Nav:*
Less: *Sanch:* *Laym:* contra *Castrop:*

§. 3. Si Dominus velit comedere carnes in 257
 contemptum Ecclesiæ, non peccat famulus eas
 coquens & porrigens, si sine gravi damno non
 possit evitare, quia actio, quæ præcipitur famulo,
 non est illa, quæ contemnitur Ecclesia, sed hæc a-
 ctio est ipsa manducatio: si autem nullum signum
 exterius appareat, præsumi potest, quod non
 præcipiatur ex contemptu Ecclesiæ, ita *Less.* in
Auct. V. Hæreticus. cas. 13. *Steph.* t. 3. d. 1. n. 41.
 & alii.

§. 4. Si absit scandalum, potest venator vel au- 258
 ceptus in quadragesima capere feras vel aves, &
 vendere in terris hæreticorum, quia opus illud
 per se est indifferens, & valde remotè cooperatur
 violationi præcepti Ecclesiæ, sic enim in plerisq;
 locis tum venditur caro pro iis, quibus licet co-
 medere, quod eorum conscientia relinquitur, ita
Less. cas. 14. Similiter si Opifex catholicus famu-
 los habeat hæreticos valde peritos, qui nolint
 apud eum in quadragesima permanere, nisi car-
 nes apponantur, quos tamen absque gravi rei
 familiaris jactura dimittere non potest, si absit
 scandalum, posse illis apponere carnes, docent
Burgh: cent. 1. cas. 21. & *Arsdek:* suprâ, quia hoc
 non videtur esse formaliter cooperari peccato,

sed solum illud permittere ; & pluribus locis, ubi catholici hæreticis permixti vivunt, id usu receptum esse dicunt.

259 §. 5. Non licet diebus festis petere laborem servilem ab hæreticis, quamvis alibi sint laboraturi, ita *Arsdek.* q. 17. §. 3. Ratio est, quia hæretici obligantur illo præcepto tum abstinendi à servilibus, ergo licitè non laborant, ergo pecco petendo ab illis, quod nullo modo licitè fieri potest in illis circumstantiis.

260 §. 6. Potest aliquis privatus aliquod opus dare faciendum alteri sive hæretico sive Catholico, quamvis putet hunc etià die festo laboraturum, dummodo ad hoc illum non inducat, & ille nihilominus erat tali die laboraturus, tunc enim passivè se habet ad violationem Festi, neq; privatus sed solus Superior tenetur curare, ut serventur Festa, ita *Less.* cas. 6.

261 §. 7. Qui sine justa causa vinum vendunt illis, quos probabiliter putant se inebriaturos, peccant mortaliter : Causa autè sufficiens, per se loquendo, non videtur esse lucrū, quo carerent nõ vendito illo præcisè vino, hoc enim lucrū est omnino modicum, ita *S. Thom.* 2. 2. q. 250. a. 1. *Beja* p. 1. cas. 48. *Valent. Rodriq. Sanch. Bonac.* de pec. d. 2. q. 4. p. 2. §. 1. n. 30. *Gob.* in *Quin.* t. 5. c. 13. à n. 46. : Similiter, inquit *Beja*, si quis Caupo, ut plures hospites habeat, permittat ad ædes suas venire meretrices & inservire mensis, peccat mortaliter, quia dat occasionem proximam peccatis, tum meretricum tum hospitem : Causas tamen justas promendi vinum etiam se inebriaturis dicunt *Sanch.* & *Castrop.* esse, si alioquin esset afficiendus, non tantum contumeliis sed etiam gravibus molestiis & incommodis : item si notabiliter minuendus

nuendus esset affluxus hospitem, id enim cum tempore esset ipsi grave damnum; & ita docent Auctores gravissimi relati in *vindicis Gobat*, p. 2. ad prop: 17. favetque *S. August.* n. 256. relatus. Quod si dubitet, an hospites sint se inebriaturi, putat *Gob.* n. 52. contra *Navar.*, etiam si abesset talis causa, promere posse, quia est in possessione, quod sibi liceat promere, neque delictum aliorum debet præsumi; verius tamen videtur, si probabile sit alios inebriandos, non posse sine justa causa promere, ne eos exponat periculo proximo peccandi.

§. 8. Peccat graviter, qui alium provocat ad 262
haustus, è quibus prævidetur secutura ebrietas, quamvis id fiat amicitia causa: similiter peccant graviter, qui alios vexationibus inducunt ad blasphemias, imprecationes, contumelias &c, quia formaliter cooperantur ad peccatum.

§. 9. Non peccat, qui vendit ornamenta puel- 263
læ per illa sollicitaturæ alios ad peccatum, quæ ornamenta venderentur ab alio, ita *Sanch. Nav. Az. Less. Bonac.* n. 35. *Dian.* p. 5. t. 7. R. 38. contra *Castrop.* & alios. Ratio est, partim quia illa venditio est quid indifferens & remotè se habens ad peccatum, partim etiam quia si vendens peccaret, esset ideo, quia non impedit peccatum proximi, atqui licet non venderet, non ideo impediret, alius enim esset, qui venderet, ergo vendendo non peccat. Ex eadem ratione judicarunt viri docti me non peccare, si vendam panes hæreticis, quibus utentur in suo falso sacramento cœnæ.

§. 10. Si fœmina munera acceptet oblata ab 264
amafio ea largiente ex malo fine, quamvis ipsa non consentiat ejus intentionibus, regulariter peccat graviter, quia fovet impurum ejus amorem,

rem, desiderium ac spem. *Nec refert*, quòd dicat se nolle consentire, *nam* re ipsa acceptando adhuc relinquit spem, ita *Sporer. t. 5. c. 5. n. 141.*

265 §. 11. Peccat, qui alteri irato reddit suum gladium, quo prævídetur occisurus alterum, nisi excuset metus gravis incommodi, ita *Sanch. Bonac. & alii.* Ratio est, quia licèt illa redditio sit res de se indifferens, tamen in his circumstantiis proximè se habet ad occisionem, ergo teneris non reddere, si possis sine gravi incommodo. Similiter peccat, qui alterum reddit audaciorem vel animosiores ad peccandum, si id faciat per actionem propinquam peccato, uti si gladium suum meliorem det duellaturo, non audenti duellare suo minùs apto, ita *Tamb. n. 19. & 22.*

266 §. 12. Si adsit justa causa, licitum est petere juramentum ab eo, quem putas pejeraturum, ita cum aliis *Suarez, Dian. R. 9. Tamb. in Dec. l. 3. c. 1. §. 6. n. 1. contra Sot. Vasq. Sylvium & alios.* Quòd si scias alterum determinatum esse ad non jurandum aliter, quàm falsò, *Bonac. Castrop. & alii* dicunt non licere petere, quia peteretur juramentum illud, quod alter non potest licitè præstare: si autem inducas Cajum ad jurandum aliquid, quod ipse putat esse verum, tu autem scis esse falsum, quamvis ignorantia illum à peccato excuset, tu tamen peccas, quia inducis, ut adducat Deum in testem falsi, quod est intrinsecè malum, Ita *Azor Suar. Sanch. Tamb. à n. 3. contra Hurt.,* cujus sententiam *Dian. R. 14. vocat probabilem:* si tamen ille se offerret ad sic jurandum, & hoc juraret ad probandum aliquid, quod scires esse verum, licebit permittere, ut juret, ita *Sanch. in Dec. l. 3. c. 8. n. 11.*

267 §. 13. Licitum est petere mutuum ab usurario, quando

quando est rationabilis causa, ita *S. Thom.* aliique communiter; unde si quis pecuniâ indigeat ad negotiationem necessariam, nec possit facilè aliunde habere, licitè petet ab usurario: imò etiam si sciret illum non esse mutuaturum, nisi ipsemet petens, usuram offerat, poterit sic dicere, da mihi mutuo centum, & restituum tibi centum, & si volueris, etiam decem; ita *Mol. Sanch. Hurt.* apud *Dian.* p. 5. t. 5. R. 8. Idem tenent *Tamb.* in Dec. l. 5. c. 1. §. 4. à n. 44. & *Spor.* t. 6. c. 4. n. 125. Ratio est, quia non petit peccatum usurarii sed mutuum, quod licitè dari potest; ex rationabili autem causa utitur adjuncto peccato usurarii, & dat occasionē scandalo tantum pharisaico. Quòd si peteretur mutuum à tali usurario sine necessitate, sed tantum ad lusus non necessarios vel ad negotiationem superfluum, *Cajer. Navar.* & alii multi apud *Sanch.* n. 23. adhuc putant peccari tantum venialiter, quod *Sanch.* putat probabile, *Castrop.* tamen & alii communiùs dicunt peccari mortaliter, quia non adest sufficiens causa honestans permissionem istius peccati.

§. 14. Non peccat, qui juvat usurarium in numerandis pecuniis, in scribendis nudis rationibus, quæ nihil faciunt ad repetendas usuras, in deferendo pignore pro securitate usuræ, in exigendis amicè usuris, ne alter videatur infidelis. Ratio est, quia hæc supponunt peccatū, vel nudè concomitantur, neque mutuarius ad hæc est invitus: Peccat tamen Notarius scribens contractum usurarium, quia licet mutuarius consentiat, ipse facit contra suum juramentum, quo tenetur non servire in actibus injustis: atque idem est de Testibus firmantibus talem contractum, ita *Tamb.* n. 60. Quomodo autem Principes non
sem-

semper peccēt permittendo usuras, videri potest apud *Dian.* p. 9. t. 8. R. 14. Vide etiam dicenda l. 3. *Busenb. f. 209* p. 2. à n. 925. An autem licitum sit domū suam elocare usurario vel meretrici, dicitur ibid. n. 1042.

269 §. 15. Ex causa licitum est mutuare usurario, quamvis hic pecuniā illā sit abusus : causa autem justa est periculum offendendi illum, qui potest multū nocere, ita *Azor, Pirh.* l. 5. tit. 19. n. 116. *Less.* in *Auct. v. usura.* c. 5. Ratio est, quia mutuare est actio indifferens & usurarius posset non abuti; neque mutuans tenetur cum gravi suo incommodo peccatum illius impedire : notat tamen *Less.*, quod solum commodum iusti lucri non sit causa sufficiens, quia tale lucrum potest haberi in alia honesta negotiatione.

270 §. 16. Qui vendit alteri, quem novit injustē revenditurum, quia hic revendens miscebit v. g. vinum aquā, non peccat, si difficulter vel cum damno debuisset vendere alteri : peccat autem contra Charitatem, si alteri potuisset æquē commodē vendere, ita cum aliis *Tamb.* n. 37.

271 §. 17. An liceat petere à malefico, ut tollat maleficium, dicitur l. 3. p. 1. à n. 41. Peccant tamen omnes, etiam Judices, qui vel ex curiositate, vel ad explorandum, an aliquis sit magus, inducunt, ut exerceat coram se opus maleficii, vel magiæ, v. g. ut faciat mures, quia inducunt ad opus, quod nunquam licitē fit, cum semper fiat ex pacto cum dæmone : similiter non licet petere à mago vel quoquam alio, ut furem occultum ostendat, quia hoc non fit, nisi recurrendo ad dæmonem, vel utendo aliquo pacto cum illo, ita *Less. V. Magia,* cas. 5. Quod si saga sponte se offerat ad notas in alio ostendendas, per quas cognoscatur etiam esse maleficus vel complex, *Less.* dicit non licere
fistere

fistere alterum coram saga, quia, qui fisteret, consentiret, & poni vellet actionem, per quam saga illum convinceret, hæc autem actio est usus pacti cum dæmone: similiter qui materiam præparat mago, circa quam operetur, v. g. qui tenet speculum, ut magus in eo ostendat furem, aut qui ponit cribrum vel pelvim, intendens ut ipse arte sua uratur, graviter peccat, quia actioni magicæ cooperatur, ita *Less. supra*. Vide dicenda l. 3. p. 1. n. 44.

§. 18. Peccas, si extra necessitatem vel utilitatem magnam petas ab excommunicato tolerato, ut tibi Sacramenta ministret, ita *Suar.* & alii contra *Sanch. Hurt. & Tamb. n. 40.*; si autem petas ab impio Sacerdote, ut tibi Sacramenta ministret vel celebret, si non adsit necessitas vel utilitas magna, etiam probabiliter peccas, quamvis id negent *Az. Hurt. Dian. p. 5. t. 7. R. 8.*; quia petis actum prohibitum in eis circumstantiis, in quibus non est moraliter possibile, ut licitè ponatur ab illo, à quo petitur.

§. 19. Peccat famulus, qui scribit, vel ad alterum defert literas aut nuntia directè tendentia ad peccatum, v. g. ad fornicationem vel duellum, ita *Sanch. Bonac. Rebellus*. Rationem dant, quia hæc nuntia & hæc literæ sunt intrinsecè malæ: de veritate hujus rationis dubitat *Castrop. t. 6. d. 6. p. 11. n. 7.*, si enim absit animus & finis malus, videntur indifferentia respectu scribentis vel deferentis; non licebit tamen scribere vel deferre, quia per se & proximè habent se ad peccatum: unde audiendus non est *Merolla* apud *Dian. p. 3. t. 6. R. 1.*, qui excusat scribentem ex gravi causa. Quòd si famulus dubitet, an literæ contineant turpia, *Sanch.* adhuc putat deferre non posse, sed *Castrop.* absolutè dicit posse, *Rebellus* & alii dicunt

dicunt debere, quia famulus tenetur obedire, ubi non est peccatum; & in dubio stat præsumptio pro Domino.

274 §. 20. Aurigæ vel nautæ, qui vehunt ab uno loco in alium quendâ, quem sciunt eò proficisci ad peccandum, non peccant, quia remotè tantùm cooperantur ad malum, per actionè de se indifferentè, ita *Nav. Merol. Dian. apud Tamb. n. 30.*

275 §. 21. Si Patria injustè sit capta ab hoste, secluso scandalo non tenentur antiqui Officiales sua officia deponere, quamvis aliquando debeant scribere aut subscribere decreta, vi quorum fiant injustæ exactiones, nam idem fieret ab aliis plùs notituris, ideoque Respublica aut prior Dominus censetur malle, ut tales maneant in officio, qui id faciant animo impediendi majus malum, & cum spe faciliùs restaurandi causam justam, quem etiam animum habere debent ejusmodi officiales, ita *Less. v. Rebellio. cas. 2.*, ubi *cas. 5.* ait multò magis licitum esse colligere vectigal vel contributiones, licèt impendendæ sint ad bellum injustum, collectio enim illa de se est indifferens, & remotè se habet ad peccatum malè impendentis. Addit *cas. 4.*, secluso scandalo, & si adfit metus gravis damni, licitum esse proclamare diem precum pro felici successu belli, quod injustum est, tum autem intendi non debet victoria hujus injustæ partis, sed successus felix, quia injustè bellanti feliciùs est vinci quàm vincere.

276 §. 22. Si peccatum permittas eo fine, ut peccantem punire possis, v. g. si Custos gabellæ se abscondat, ut nauta præteriens puniatur, peccat, quia qui pœnam necdum contractam intendit, etiam intendit peccatum, ad quod pœna consequitur; non tenebitur tamen restituere, quia non est

est contra Justitiam sed tantum contra Charitatem, ita *Tamb. n. 3.* Quod si intenderes, ut semel deprehensi aliis vicibus sibi magis timerent defraudare gabellam, & sic minus delinquerent, non peccares, quia ex causa permitteres unum delictum, ut impedirentur plura. An liceat alicui occasionem offerre ad peccandum, aut saltem eam permittere, ut in peccato illo deprehensus corrigatur & resipiscat, de his habet *Busenb. relatus n. 243.* in fine, possuntque videri *Mendo in Stat. d. 1. q. 20.* & *Moya t. 6. d. 6. q. 3.* ubi quaestiones illas optimè tractant. *Illf. tr. 3. n. 116.* docet posse offerri occasionem peccati venialis, ut se servet indemnem & alterum emendet.

§. 23. Christianos captivos, qui simul cum ²⁷⁷ Turcis ad litora Christianorum adventant, posse cum Dominis Infidelibus cooperari ad rapinas & incendia ob vitandam mortem sibi aliàs imminentem, docent *Lorca, Dian. Castrop.* & alii apud *Mendo d. 6. q. 10.*, qui defendit velut probabile, quia sunt in extrema necessitate, in qua licitum est uti bonis temporalibus aliorum pro liberanda vita sua.

Index Rerum Libro II contentarum.

Numeri hic, sunt marginales.

- Amoris actus & affectus varii.* à 157.
Calendarium vetus, an observari possit. n. 113.
Charitas erga Deum. n. 1130. Quando obliget. à n. 131. n. 144. Modus disponendi ad illà. à n. 146.
Charitas proximi. à n. 168. Ordo. n. 168. à n. 176.
Communicatio cum Judæis. à n. 82.
Contritionis actus. n. 156.
Cooperatio ad peccatum. à n. 250.
Corruptio fraterna, quando facienda. à n. 208.

Dela-